

IM. STEFANA
FUNDACJA
BATOREGO

Навіщо Польщі Україна? Погляд із Києва

Вадим Денисенко

Без сильної України Польща ніколи в історії не мала можливості стати сильним регіональним гравцем. При слабкій Україні Польща завжди програвала. Це не змінилося нині і не зміниться в осяжній перспективі.

Ця стаття — це спроба навести оптику на те, як тепер у Києві дивляться на Польщу. І тут беруться до уваги не скрайні погляди, а переважно «серединні», які, попри все, залишаються в більшості, хоча й не завжди у проактивній.

Історія, якої немає в масовій свідомості українців

Почати, напевне, потрібно з питання волинської трагедії. Для більшості поляків це може видатися дивним, але сьогодні ця тема не

особливо хвилює більшість українців. Це не прояв неповаги — просто війна, в якій живуть українці, змінює оптику.

Тема волинської трагедії в Україні вперше на офіційному рівні була піднята в часи Леоніда Кучми. Але вона, на жаль, тоді не стала важливою ані для українського суспільства, ані для українського політикуму. А вже через кілька років після того вона з'явилася як частина пропагандистської історії від одного з соратників Віктора Януковича Вадима Колесніченка, який почав просувати чітко проросійські наративи, направлені виключно на те, щоб розсварити українців та поляків.

Тепер трохи про те, як це виглядає з точки зору Києва. І тут маю ще раз повторити: теми Волині, в тому значенні, як це проявляється в Польщі, просто немає. Ця тема в Києві постає в значно ширшому контексті, який

далеко вийшов за межі подій Другої світової війни. І цей контекст найболючіше виринає в двох аспектах.

По-перше, українці не розуміють закиду про «недостатню вдячність за допомогу, яку надає Польща». Ця теза, яку доволі часто можна почути, дратує українців, які досі ніколи не проявляли ворожості до поляків. Ба більше, в масовій свідомості ця теза має глибоко негативне забарвлення, адже українці воюють, у тому числі заради того, щоб поляки могли мирно жити.

По-друге, українці як ніколи консолідовані в тому, що нам ніхто не має права вказувати, кого возвеличувати. Ми не говоримо про польських героїв, яких не люблять українці, але не збираємося змінювати свою позицію щодо нашої історії, точно так само, як поляки не змінюють щодо своєї. Тут ми повинні наголосити на одному важливому аспекті: в Україні немає і не було ніякої глорифікації знущань над мирним населенням. На УПА ми дивимося, перш за все, через призму боротьби з Радянським Союзом та гітлерівською Німеччиною за незалежність української держави.

На жаль, історичні проблеми на сьогодні не мають жодного шансу бути вирішеними. Підкреслюю: жодного. Ми зайшли занадто далеко і вийти з цієї історичної пастки в короткій перспективі не вдасться. Нам доведеться жити в цьому токсичному історичному дискурсі наступні роки. На цьому будуть грати політики і в Києві, і у Варшаві. З часом емоції можуть охолонути, однак проблема нікуди не зникне ані завтра, ані післязавтра. Це та нова реальність, яка залишиться з нами на найближчі роки.

Маємо розуміти: не всі образи ще висловлені. Пік негативізму ще попереду. І з цим треба буде якось жити і при цьому обов'язково співпрацювати.

Польща як регіональний лідер

Історичні образи, про які я писав вище, є тим тлом, на якому будується уявлення про те, що думають поляки і як вони планують подальшу співпрацю з Україною. В масовій комунікації є один основоположний закон: якщо ти працюєш у негативному полі, навіть позитивні речі стають нейтрально-негативними. Саме через цю нейтрально-негативну призму дивляться на подальші стосунки в Києві та, здається, у Варшаві.

В Україні давно вже перестали говорити про Польщу як про адвоката України в ЄС. У Києві все частіше говорять, що Варшава, прагнучи стати регіональним лідером, пробує підмінити позицію лідерства на позицію «старшого брата», як це свого часу робила Росія. Ця теза поки що не має вагомих підтверджень, проте ми керуємося емоціями, а не раціональним мисленням.

Та повернімося до регіонального лідерства Польщі в Центрально-Східній Європі. Попри те, що Польща справді є економічним лідером регіону, а за потенціалом і власним бажанням прагне стати регіональним лідером, Варшаві не вистачає кількох вагомих моментів.

Насамперед, варто звернути увагу на те, що Польща не має достатньо сильного «проєкту для регіону».

Польща має власне бачення: східний фланг НАТО, Балтійсько-Чорноморська вісь, Тримор'я. Але це поки що радше сукупність ініціатив, ніж єдиний політико-економічний проєкт. У контексті дій щодо України позиція Польщі радше відлякує сусідів, ніж їх гуртує. Польща має парадокс: що сильнішою вона стає і чим більше сусіди потребують її, то сильніше частина з них протиставляється її домінуванню. Повторю: ставлення до України — це лакмусовий

папірець для Чехії, Словаччини, Угорщини і країн Балтії. Коли Варшава ставить ультиматум Києву, в Празі, Братиславі та Вільнюсі розуміють, що з ними також можуть почати говорити так само.

По-друге, Польща поки що недостатньо сильна економічно, щоб стати «донором» регіону. Польська економіка величезна як для умов регіону, але її структура все ще значною мірою залежить від західноєвропейських ланцюгів виробництва.

По-третє, тут ми підходимо до дуже чутливої тематики: бажання Польщі стати головним розпорядником поки що міфічних коштів на відновлення України. По суті, риторика багатьох польських політиків зводиться до того, що в Києва є ледве не екзистенційний вибір: бути з Берліном чи з Варшавою. Сама собою така постановка питання є контрпродуктивною. Україна не мислить і не буде мислити в таких категоріях, бо мислить себе частиною цілої Європи. Але ця риторика стає вагомим чинником внутрішнього польського дискурсу і може стати ще однією міною сповільненої дії, за своїм значенням не меншою, ніж Волинь.

По-четверте, це питання ефективної армії. Польща зараз будує одну з найпотужніших армій в Європі і вкладає великі гроші в її переоснащення. В Європі є лише дві країни, які справді розуміють, що таке реальна сучасна війна: Україна й Росія. Та без запозичення українського досвіду Польща змушена буде вчитися на своїх помилках і шлях, який можна пройти за два-три роки, вона долатиме десятиліття — і це в ситуації, коли Росія нікуди не зникне й залишатиметься головною загрозою для Центрально-Східної Європи. Порушення польського повітряного простору російськими дронами виразно це засвідчує. Можна від цього відмахнутися, а можна підійти до справи прагматично.

Для справжнього лідерства потрібно, щоб сусіди говорили: «Якщо Варшава щось

пропонує — це вигідно нам». А не: «Польща хоче, щоб ми підтримали її позицію».

Сильна Україна як допомога, а не тягар

Польщі не вигідно ослаблювати Україну, адже слабкий сусід — це завжди джерело неспокою, криміналу і, зрештою, втрата ринків збуту. Слабка Україна куди більша загроза для Польщі, ніж Україна сильна. На жаль, це мало хто усвідомлює.

Є ще один момент, про який зараз забувається. Україна та Польща — це один із найшвидших маршрутів із Чорного моря до Балтійського. А для того, щоб стати реальним регіональним лідером, Польщі необхідний цей транзит, адже більшість глобальних транспортних коридорів так чи інакше зав'язані на Чорне море.

Україна після війни буде не слабким придатком, а державою з:

- величезним військовим досвідом;
- потужним військово-промисловим комплексом;
- великою територією з аграрним потенціалом;
- розвиненою енергетикою;
- розвиненим сектором ІТ;
- транспортними коридорами і доступом до Чорного моря.

Тому Польщі вигідно не домінувати над Україною, а зробити Україну своїм стратегічним партнером.

На жаль, зараз ми вийшли за межі логіки і живемо виключно в емоціях, які перекреслюють кілька століть наших злетів і падінь, замінивши їх одним трагічним епізодом. Учергове обираємо наступити на старі граблі. При цьому ми приречені рухатися вперед разом.

Вадим Денисенко — український журналіст, письменник, політичний аналітик та політик. Директор Українського інституту майбутнього. З 2006 по 2013 рік — головний редактор видання «Коментарі». Засновник та у 2013–2014 роках головний редактор телеканалу Espresso TV. Із 2014 по 2019 рік — народний депутат Верховної Ради України. Займається суспільно-політичними процесами в Україні та історією української літератури. Опублікував, зокрема, працю *Модерн як поле експерименту (Комічне, фрагмент, гіпертекстуальність; у співавторстві з Василем Костюком, 2002).*

**Фонд ім. Стефана Баторія /
Fundacja im. Stefana Batorego**

Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
fax (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Тексти доступні за ліцензії
Creative Commons. Визнання авторства
на тих самих умовах
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

Редагування: Наталка Римська
Коректура: ТОВ «Тирса» (Катерина Сень)
Варшава 2026
ISBN 978-83-68802-22-1